

EXAMENSARBETE

Hösten 2005

Lärarytbildningen

Skoluniform

Fördelar och nackdelar med skoluniform i
relation
till mobbning
En intervjustudie med lärare

Författare

Anders Lowén

Monika Jovanovska

Handledare

Solveig Perjos

Skoluniform

Fördelar och nackdelar med skoluniform i relation till mobbning En intervjustudie med lärare

Abstract

Kläder och identitet är starkt förknippade eftersom människan mer eller mindre är beroende av kläder, åtminstone på våra breddgrader. Med kläder visar vi också vilka vi är och vilken grupp vi tillhör. Vår studie syftar till att undersöka hur lärare förhåller sig till ett införande av obligatorisk skoluniform. Fokus ligger på hur ett införande av obligatorisk skoluniform påverkar eleverna i relation till mobbning. Metoden som användes var kvalitativ och datainsamlingen skedde genom tio intervjuer. Intervjuerna berörde frågor med anknytning till teorier kring mobbningens orsaker samt även påverkan på skolans elever vid ett införande av obligatorisk skoluniform. I resultatet framkom det ett flertal faktorer som ett införande av obligatorisk skoluniform för med sig. Slutsatsen av vår studie blev att det fanns både för och nackdelar för skolan och dess elever med skoluniform. Nackdelar som framkom var bland annat att eleven fråntas sin identitet då den inte kan framhävas genom klädsel. Fördelarna med skoluniform är att ingen avviker genom klädseln och därmed kan mobbningen minskas.

Ämnesord: skoluniform, mobbning, identitet, kläder, elever, skola

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
2. Litteraturgenomgång	6
Uniformens historia	6
Uniformens syfte	7
Kläders betydelse	7
Mobbningens historia	8
Vad är mobbning?	9
Mobbningens olika uttryckssätt	10
Vem blir mobbad?	11
Vem blir mobbare?	12
Likheter mellan mobbare och offer	13
Regeringens åtgärder mot mobbning	14
Politiska åsikter om skoluniform	15
Allmänna åsikter om skoluniformens påverkan	16
2.1 Problemformulering	17
3. Metod	18
Val av undersökningsmetod	18
Val av undersökningsgrupp	18
Genomförande	19
Bearbetning	20
4. Resultat och analys	21
Föräldrarnas påverkan	21
Flickor är mer modemedvetna än pojkar	22
Skoluniformens påverkan	23
Individualitet och skoluniform	24
Mobbningens uttryckssätt	26
Mobbningsförebyggande åtgärder	28
5. Diskussion	30
5.1 Metoddiskussion	32

6. Sammanfattning _____ **34**

Källförteckning _____ **35**

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1. Inledning

Varje dag finns det elever som går till skolan med känslan av en stor klump i magen. Elever kan ha en rädsla för att inte passa in och att bli mobbade. Faktorer som orsakar mobbning kan vara att eleven är överviktig, bär glasögon eller kanske har fel kläder på sig. I läroplanen (Lpo 94) står det klart och tydligt att mobbning och trakasserier ska bekämpas. Vi ställer oss frågan om det kan vara så enkelt att ett införande av obligatorisk skoluniform i den svenska skolan skulle förhindra mobbningen som äger rum. Många politiska partier och skribenter i olika dagstidningar har lyft frågan om skoluniformens påverkan av skolans klimat.

Eleverna brottas ständigt med ideal med hur man ska se ut och hur man ska vara. Många av dessa ideal skapas av media och olika modeskapare som visar upp bilder på egentligen ouppnåeliga utseendekrav. I de lägre åldrarna är det föräldrarna som klär upp sina barn, i vissa fall till små miniatyrdockor. Eleverna jämför sig med varandra och kan då och då känna sig utanför när de inte har rätt märke på jeansen. Kläderna skapar en klassordning utifrån vilka kläder eleverna använder.

För somliga elever hade en obligatorisk skoluniform varit bra. För de elever, eller rättare sagt för de föräldrar som inte har den ekonomiska möjlighet att klä sina barn enligt samhällets normer. Problemet är att skoluniformen inte suddar ut klasskillnaderna helt och hållet. Det finns alltid andra ting som eleverna kan utmärka sig med, till exempel ryggsäckar, klockor, skor m.m.

Målet med skoluniformen enligt de som är för skoluniformen, är bland annat att försöka förhindra mobbningen, ingen ska behöva få kommentarer för sin klädsel. Den vanligaste orsaken till mobbning är ett avvikande beteende eller utseende. Det är inte säkert att mobbningen försvinner med ett införande av skoluniform, det avvikande beteende eller utseendet suddas inte ut med en skoluniform.

1.1 Syfte

Syftet är att belysa hur lärare i grundskolan uppfattar skoluniformens eventuella effekter i relation till mobbning.

2. Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången inleds med en historisk tillbakablick där uniformen och klädselns betydelse från förr fram till idag beskrivs. Därefter kommer ett avsnitt som handlar om mobbning, avsnittet påvisar bland annat faktorer som utlöser mobbning. Därpå berörs olika åsikter om vad skoluniformen kan få för effekter vid ett införande, samt vad skoluniformen har för effekter för skolor som har obligatorisk skoluniform.

Uniformens historia

Historiskt sett är de tidigaste spåren av någon sorts beklädnad i från människan kommer från jägarfolket som höll till i södra Europa, mellan 30 000 och 15 000 år före vår tidräkning (Broby-Johansen, 1985).

Kläder har mening endast i samband med den kropp de hör till. Hur skakande avslöjar de inte sin hjälplösa osjälvständighet på klädgalgens ad absurdum reducerade människofigur, hur stumt kan de inte protestera mot provdockans klumpiga hjärtlöshet. Vill man veta något om kläder, måste man först taga reda på vad de döljer; vidare se dem i användning (Broby-Johansen, 1985: 5).

På 1600-talet bar svenska studenter en slags uniform som bestod av en slängkappa, vilken benämndes med termen djäknekappan. Den så kallade djäknekappan bars fram till 1870-talet och var ett tecken på att man tillhörde den lärda republiken. Genom att bära kappan på olika sätt visade studenten vilken skola studenten tillhörde. Kappan bars fram till 1870-talet. Ett förslag om att införa skoluniform för hela landet framlades 1875, men antogs av olika anledningar inte. Anledningarna till att införa skoluniform var att ha en gemensam skoldräkt och detta skulle medföra kamratskap mellan fattiga och rika elever samt motverka hysterin kring klädseln. Efter andra världskriget kom nya förslag om att införa skoluniform i Sverige, huvudsyftet var då att motverka dyrbar klädkonkurrens. Under 70-talet återtog debatten kring ett införande av skoluniform och klädseln skulle då bestå av byxor och collegetröja med skolans emblem. Det är få plagg som väcker så pass många motsägande känslor som uniformen. Den står för kontroll och trygghet samtidigt som den står för lydighet och hierarkiskt tänkande där uniformen speglar rangskillnad utifrån sitt utseende. Många ser uniformen som det mest demokratiska plagget och andra ser den enbart som segregering, vilket medför att det finns många argument för och emot skoluniform (Rabe, 2003).

Uniformens syfte

Uniformens syfte kan vara olika beroende på i vilka sammanhang den används och har genom historien haft olika betydelser. Idag används uniformen i samband med idrott bland annat för att lagspelarna ska kunna hålla reda på sina lagkamrater. Under krigsslaget använder soldaterna sig av en enhetlig uniform vilket underlättar för ledaren att leda sina män. En uniform behöver nödvändigtvis inte bestå av kläder. Människan använde sig av identifikationsfärger (kroppsmålningar) förr. Målningens funktion var densamma som för senare tiders militäruniformer. Krigaren identifierade sig med stammens eller statens skyddande naturväsen; han dör för de nationella färgerna (Broby-Johansen, 1985). Historien bakom den svenska försvarsmaktens uniformer är att förutom bygga på en uniformstradition att skapa sammanhållning och stolthet för förbandet. Försvarsmakten anser att ett vårdat utseende och ett korrekt uppträdande inger förtroende och respekt (Försvarsmaktens stridsuniformer). Ytterligare ett yrke som använder sig av uniform är polisen. Polisuniformens viktigaste funktioner är att skilja mellan polis och allmänhet. Det måste synas att en polis är en polis. Polisuniformen symboliserar också en rätt att använda legitimt våld. Andra yrkesgruppers uniformer får inte likna polisuniformer. Polisens uniform måste vara så tydlig att när allmänheten möter en polis direkt uppfattar de att det är en polis de står inför. Poliser som syns på offentliga platser bidrar både till trygghet och till ordning. Uniformen måste därför signalera både trygghet och demokrati men samtidigt en auktoritär och våldsavskräckande ordningsmakt (Eberstein, 2003).

Kläders betydelse

I Grekland cirka 500 f. kr. var det mode att gå naken. Det ansågs att människokroppen var så vacker att man skulle visa upp den för varandra och inte dölja den (Torsson, 1983). I antikens Grekland utövade pojkar sin gymnastik utan kläder i skolan. Ordet gymnastik härstammar från grekiskans ord för naken gymnos (Runberg, 2006). Grekernas äldsta dräkt från förhomerisk tid bestod av ett rektangulärt stycke ylleyg, som lades löst runt kroppen och fästes på ena axeln med spännen. Dräkten var lika för båda könen. Mannens dräkt kallades för chlaina, den kvinnliga peplos (Kybalova, 1968).

I mitten av 1800-talet upptäckte den engelske forskaren Charles Darwin att grekiska män och kvinnor gick nästan helt nakna året om. Han hade gett ett tygstycke till en man men mannen rev sönder det i små remsor och virade dem runt armar och ben som accessoarer istället för att värma sig med hela tygstycket. Det visar att människan kan stå ut med kyla och värme, vilket

beror på att vår kropp vänjer sig snabbt vid det klimat som individen befinner sig i. Folk som lever i varmare klimat bör tänka på att deras kläder skall tåla solens strålar och stå mot den starka vinden. I många av dagens yrken är klädernas betydelse viktig då det krävs att kläderna är tåliga mot slitage (Torsson, 1983).

Indianerna var bland de första att klä upp sig med kläder, smycken och smink. Bland indianerna bar männen till och med mer accessoarer än vad kvinnorna gjorde. Under 1300-1700-talet utvecklades modet bland män enormt. De började bära mönstrade kläder, peruker, skor med klack och de pudrade samt parfymade sig lika mycket som kvinnorna. Männen kläder blev mycket enklare, enhetligare och mer demokratiska då vi närmade oss 1800-talet. Då var det männen som jobbade åt staten och bestämde i hemmet. Kvinnan lämnades utanför och fick inte mycket att säga till om, utan gjorde som männen sa till dem. Det gjorde att kvinnan hade all tid till att fantisera om hur hon skulle smycka och pryda sina kläder när hon jobbade i hemmet dag in och dag ut. Eftersom det var kvinnan som ansvarade för familjens kläder var det därmed hon som var den största konsumenten. Därför riktades all reklam under denna tid mot kvinnan. Än idag kan ses spår av detta genom att modskaparna oftast gör reklamer som ska locka kvinnor att utveckla sig själva genom att köpa deras senaste plagg. Det är både män och kvinnor som har behov av att göra intryck på varandra och sin omvärld genom sin klädsel (Torsson, 1983).

Vidare beskriver Torsson (1983) att våra kläder är som ett språk för oss. Via våra kläder kan vi tala om för vår omgivning vad vi står för och våra värderingar. Kläderna berättar mer eller mindre vem vi är som människor. Förr var det ännu tydligare då kläderna tydligt visade vem som tillhörde arbetarklassen och vem som tillhörde överklassen. Idag klär vi oss annorlunda och det kan ha med åldern att göra. Vissa väljer att följa med på dagens modekarusell medan andra väljer att skapa sin egen stil och vill visa upp den. Heinemann (1987) nämner en problematik med att välja sin egen stil. Han menar att det är mycket svårt för en individ med identifieringssvårigheter att motsätta sig denna likformiga klädsel. Väljer man att gå emot strömmen kan det innebära att gruppen fryser ut individen. ”Gruppen utövar alltså ett konformistiskt tryck på individen, som måste betala för att bli accepterad i gruppen med att ge efter för konformismen” (Heinemann, 1987:80).

Mobbningens historia

På tidigt 1970-tal började människan få kunskap om mobbning i Skandinavien. Sociologen

Hans-Edvard Roos var en av dom första som intresserade sig för ämnet. Enligt Roos kan begreppet mobbning härledas från 1700-talet. Vid denna tid löstes sociala problem genom att använda sig av våld i Europa. Begreppet mobba betyder att anfälla, angripa eller att bråka i gäng eller i grupper (Björk, 1995).

Det var inte förrän under slutet av 1960-talet som barnmobbning uppmärksammades, statistiken visade på att ett av sju barn deltog i mobbning (Olweus, 1991).

Vad är mobbning?

Enligt etologen Konrad Lorenz (1967) går det att göra en jämförelse med människan och djurens beteende och på så vis se ett samband. Lorenz använder termen mobbning då han beskriver hur en grupp djur attackerar ett annat större djur. Den här framställningen av mobbning handlar om ett överlevnadsvärde för gruppen. Gruppen drar nytta av varandras kompetenser och på så vis kan djuren jaga bort eller skada större djur. Lorenz jämför detta med hur människan gaddar ihop sig i en skolklass mot en person som inte passar in (Lorenz, 1967). "Mobbning föreligger när en individ (eller flera individer) gång på gång och över tid utsätts för kränkande behandling från andra individer som samverkar kring handlingen" (Maltén, 1998:163).

Olweus (1999) gör en liknande beskrivning för vad mobbning innebär. Olweus definierar mobbning på följande sätt: "en person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt av negativa handlingar från en eller flera personer" (1991:4). Olweus beskriver även hur mobbning kan liknas vid en förskjuten aggressivitet. Personen riktar inte sin aggression mot sin naturliga måltavla utan låter sin aggression gå ut över någon svagare person, en syndabock. Angelöw (2000) beskriver mobbning som ett avvikande beteende. Där det är samhället och omgivningen som skapar beteendet. Det finns olika inflytelserika grupper som har makt i samhället som bestämmer vem som förtjänar det och inte vilket resulterar till avvikande beteende. Heinemann (1987) beskriver hur individen är beroende av gruppen. Individen avviker inte gärna från gruppen med annorlunda kläder, uppträdande eller attityd. "En som använder, språk eller frisyr som sedan länge är ute har små möjligheter att åter ta sig in" (Heinemann, (1987:78). Heinemann förklarar grupp-beteendet ur individens synpunkt genom att gradera dem:

1. Vad alla andra gör, kan inte vara fel eller farligt.
2. Vad alla andra gör, är troligen rätt och ofarligt.

3. Vad alla andra gör, är riktigt och bra.
4. Vad alla andra gör, måste jag också göra.
5. Vad alla andra gör, måste jag också göra, eftersom det är det enda rätta.

(Heinemann, 1987:79)

Enligt Olweus (1991) spelar yttre avvikelser mindre roll för att bli utsatt för mobbning i motsats till vad Angelöw (2000) och Heinemann (1987) hävdar. I en undersökning av Olweus bland två grupper, en grupp med yttre avvikelser och en grupp utan yttre avvikelser fann man att de båda grupperna blev mobbade och att det inte berodde på det avvikande utseendet.

Mobbningens olika uttryckssätt

Olweus (1991) sammanfattar de faktorer som skapar mobbing med dåliga uppväxtförhållanden för barn. Dessa dåliga uppväxtförhållanden kan bestå av att barnen får allt för lite kärlek, omvårdnad och tillsyn, samt att målsmän inte sätter klara gränser för barnets beteende. En annan faktor kan vara lärartätheten på rasterna som kan vara en annan orsak till att mobbning kan uppstå. För att förebygga mobbning är lärarnas inställning, rutiner och beteende avgörande.

Den tysta mobbningen är den vanligaste sortens mobbning och svår att upptäcka. Enligt Höistad (2001) gör den mest skada och sker helt öppet men när ingen ser på. Oftast behandlar mobbaren sitt offer som luft eller så kan mobbaren göra kroppsliga uttryck som att "himla med ögonen". Denna tysta och svårupptäckta mobbning gör att skolan och dess personal inte upplever någon mobbning bland eleverna. De utsatta är oftast försynta och tysta av sig som inte vågar berätta hur de mår och hur de har det i skolan. Motsatsen till den tysta mobbningen är den verbala mobbningen som oftast sker genom skvaller, glåpord, hot och kommentarer mot den utsatta. Det gör att den verbala mobbningen är lättare att upptäcka. Enligt Höistad (2001) är det inte lätt att upptäcka den eftersom den verbala mobbningen kan även ske via anonyma SMS-meddelanden på mobiltelefonen samt e-postmeddelanden. Höistad beskriver ytterligare ett uttryckssätt, den fysiska mobbningen. Denna mobbning utförs oftast genom utfrysning, blickar, sönderrivna kläder och blåmärken. Den fysiska mobbningen kan även vara att mobbaren "råkar" utöva våld på en annan klasskamrat eller elev. Det kan vara allt ifrån att mobbaren gömmer väskan för sitt offer eller slår till offret när den sitter på en bänk. Under idrotten är det lättare att bli utsatt och att mobba någon. Då förekommer det kroppskontakt vilket gör att det blir lättare att ta hårdare tag. Detta gör att mobbningen

kamoufleras i skydd av kroppskontakten eftersom det blir lättare att skylla ifrån sig eller på idrotten.

Eriksson (2002) nämner direkt och indirekt mobbning. Den direkta mobbningen är ett annat ord för fysisk mobbning då används sparkar, slag och verbal mobbning. Den sortens mobbning ägnar pojkar sig mer åt än flickor. Pojkar har traditionellt betraktats som det aggressiva könet. Flickor använder sig mer av indirekt mobbning så som sprida rykten, förtal, retas och att medvetet utesluta någon från gruppen. Flickorna försöker på olika dolda sätt förstöra kamratrelationer genom att tala illa om andra. Flickorna söker uppmärksamhet genom att ha tillgång till det senaste skvallret på skolan och att ha tillgång till det senaste skvallret är också att ha makt, skriver Eriksson. Effekterna av den indirekta mobbningen kan bli att offret förlorar självkänslan, rädsla, oro, depression samt även ibland självmord. Den direkta mobbningen kan även få de nämnda följderna. Nedan sammanfattas indirekt och direkt mobbning.

- *Direkt mobbning*, som t.ex. hot och våld och/eller våldshandlingar, är vanligare bland pojkar som mobbar än bland flickor.
- *Indirekt mobbning*, som t.ex. ryktesspridning är vanligt bland tonårsflickor som mobbar. De ägnar sig åt detta för att bl. a för att söka spänning i tillvaron, och för att därigenom minska vardagstristessen.
- Även pojkar blir utsatta för indirekt mobbning.
- Att utsättas för indirekt eller direkt mobbning tenderar att medföra minskad självkänsla, oro, rädsla och depressiva sinnestämningar.

(Eriksson, 2002:64)

Vem blir mobbad?

Det kan finnas många olika anledningar till att mobbning uppstår. Oftast handlar det om att individen avviker. Kännetecknen kan vara att vara invandrarbarn, att tala dialekt, att vara överviktig, att ha ett fysiskt handikapp eller att ha ett ovanligt utseende och så vidare (Olweus, 1973). Olsson (1998) anser inte att mobbade barn och ungdomar från början har dålig självkänsla eller är oroliga och ängsliga. Olsson menar att detta är något som utvecklas då ett barn blir utsatt för mobbning. Mobbningen är ett stort problem för många barn och ungdomar. I Skolverkets attitydundersökning som utfördes 2001 framgår det att 8 procent av eleverna åk 7-9 i gymnasieskolan känner sig mobbade av andra elever och andra lärare. De 8 procent som

känner sig mobbade motsvarar runt 50 000 elever. I en artikel hämtad ur Göteborgsposten (2002) nämns det att orsaker till att mobbning uppstår existerar inte bara på individnivå utan går att finna i skolans miljö och klimat, men också bland de attityder som finns bland både elever och personal.

Ledningen och personalen i skolan, barnen och ungdomarna måste ha stöd både från lagstiftningen och från myndigheter och organisationer för att hitta hållbara lösningar på problemen med mobbning och kränkande behandling. En trygg och lustfylld lärmiljö är något som skolan behöver leva upp till. Skollagen, läroplanen, arbetsmiljölagen och barnkonventionen är viktiga redskap i detta arbete (Nyberg, 2002).

Olweus (1973) benämner den mobbade som hackkyckling något som vi anser är en opassande benämning och kommer därför i fortsättningen använda oss av benämning mobboffer.

Kännetecknen hos mobboffret:

- 1 Känslig och tystlåten.
- 2 Nedvärderar sig själv.
- 3 Upplever sig som misslyckad.
- 4 Gråter eller drar sig undan vid angrepp.
- 5 Har få vänner i skolan.
- 6 Är själv negativt inställd till våld.
- 7 Har ofta positiva relationer till sina föräldrar.

Olweus (1973)

Olweus (1991) kategoriserar mobboffret i två grupper. 1) det provocerande, och 2) det passiva mobboffret. Det provocerande mobboffret provocerar fram negativa reaktioner hos andra. Det passiva mobboffret är fysiskt svagare, mer osäker och ängslig jämfört med genomsnittseleven. Individen känner sig misslyckad, ensam och övergiven i skolan. Spåren av mobbning kan resultera i lägre självkänsla och depression i offrets framtid.

Vem blir mobbare?

Barn med aggressiva tendenser riskerar att bli skolmobbare om inte barnet får en trygg familjemiljö att växa upp i. Brist på värme och engagemang, maktorienterade uppfostringsmetoder, vårdnadshavare som är toleranta mot aggressivt beteende kan vara faktorer för att barnet ska bli mobbare (Eriksson, 2002). Olsson (1998) anser att det är viktigt

att en vuxen sätter gränser för barnets oönskade beteende så att det inte fortsätter tills någon annan säger ifrån. Bästa sättet att visa gränserna är att den vuxna visar det med kärlek till barnet (Olsson, 1998). Eriksson anser att det inte går att se skolmiljön som en faktor till skolmobbing, det är uppväxtvillkoren och andra omgivningsfaktorer som påverkar mobbingens härkomst (Eriksson, 2002). Mobbare är oftast en person som har dåligt självförtroende och vill ha makt och leda andra människor omkring sig. De är medvetna om att de gör fel vilket medför negativa egenskaper och beteenden. Det beror på deras osäkerhet som oftast kommer hemifrån (Olsson, 1998). Olweus (1973) anser i motsats till Olsson (1998) att mobbaren eller översittaren som han benämner personen är mindre ängslig och positiv av värderingar av sig själv och sin situation (Olweus, 1973). Ledaren som har tagit beslutet till att utföra mobbing på någon tar även beslutet att hota eller trakassera den som försöker att lämna gruppen eller stötta mobboffret. Det gör mobbaren för att inte förlora sin respekt inför de andra som är kvar i gruppen. Lämnar fler gruppen så går mobbarens makt förlorad då han/hon vet med sig att de övriga blir starkare (Höistad, 2001). Olweus (1973) benämner mobbaren som översittare något som vi anser är en opassande benämning och kommer därför i fortsättningen använda oss av benämningen mobbaren.

Kännetecknen hos mobbaren:

- 1 Aggressivt beteende mot kamrater och vuxna.
- 2 Positivt inställd till våld.
- 3 Starkt behov av att få dominera.
- 4 Har en positiv självbild.
- 5 Är populärare än den mobbade.
- 6 Har ofta en "svans" av kamrater om sig.

(Olweus, 1973)

Likheter mellan mobbare och offer

Höistad (2001) påpekar att det finns en del egenskaper som mobbare och mobboffer har gemensamt och det är att de båda är offer. De bär på problematik som gör att de båda lider av dåligt självförtroende. Oftast är uppfattningen att mobbaren har bra självförtroende men det är snarare tvärtom nämner Höistad i motsats till vad Olweus (1973) anser. Höistad beskriver hur mobbaren vill att omgivningen ska se han/hon som en stark och självsäker person. Det gör att mobbarna oftast är aggressiva och dominanta. Det kan vara att uppträda "kaxigt" på skolgården och ställa och styra vilket mer tyder på allt annat än osäkert beteende enligt

mobbaren själv. Mobboffret får sitt dåliga självförtroende genom att vara utsatt. Detta medför att offrets goda självförtroende tar slut på ganska kort tid och offret har svårt att resa sig från botten där de befinner sig. Båda grupperna är oftast deprimerande och funderar på att ta sina liv, framför allt mobboffret. Mobboffret hamnar oftast i en situation som upplevs svår att hitta en utväg ur.

Regeringens åtgärder mot mobbning

Ibrahim Baylan, (s), Lennart Gustavsson (v) och Mikaela Valtersson (mp) har presenterat ett förslag om att skolorna kan tvingas betala skadestånd om inte skolorna skyddar eleverna mot kränkningar. Alla former av mobbning, diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i förskolan, skolan och vuxenutbildningen skall förbjudas. Ingen ska någonsin behöva gå till skolan och bli utsatt för kränkningar av andra elever, av lärare eller annan personal. Redan har flera åtgärder vidtagits och ett viktigt arbete sker i många skolor med mobbningsplaner men nu breddar Baylan (s), Gustavsson (v) och Valtersson (mp) det arbetet. I de nationella styrdokumenterna för förskolan och grundskolan finns tydliga föreskrifter mot mobbning och annan kränkande behandling, men i dag saknas förbud mot diskriminering i den skollagsreglerade verksamheten. Med denna lag som ska motverka kränkningar stärks skyddet för alla barn och elever. Huvudmännen får ett tydligare ansvar och kravet på förebyggande arbete skärps. Målet är tydligt - *alla ska kunna gå till en skola som präglas av trygghet och respekt. Diskriminering och kränkande behandling får aldrig accepteras i skolan* (Dagens Nyheter 2005-05-12, förf. kursivering). Nedan följer tre citat med föreskrifter mot mobbning och annan kränkande behandling.

I första kapitlet 2§ står det att den som verkar inom skolan ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden (Läraryrket, 2004:55).

Ingen ska i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas (Lärarens handbok, 2004:9). Läroplanen slår också fast att rektor har ett särskilt ansvar för skolans program för att motverka alla former av trakasserier och mobbning bland elever och anställda (Läraryrket, 2004:21).

Arbetsmiljölagen gäller även för skolan. Elever räknas som arbetstagare, skolledningen som arbetsgivare. Det betyder att elever, precis som vuxna i arbetslivet, har rätt till en trygg och säker arbetsmiljö. De regler som gäller kränkande särbehandling finns i särskilda föreskrifter från Arbetsmiljöverket (AFS, 1993:17).

Politiska åsikter om skoluniform

En av kd:s partimedlemmar, Patric Rylander, anser att det förändrade klimatet i skolan är jakten efter de rätta klädmärkena. Rylander nämner att eleverna har många frågor om hur de ska vara klädda för att inte bli mobbade. Han nämner också att fel frisyr eller någon missad detalj innebär risk att hamna utanför. Rylander uppger att tiotusentals barn dagligen går till skolan med vetskap om att de ska bli mobbade och så många som var tionde känner obehag att gå till skolan.

Gemensam skolklädsel skulle kunna vara ett sätt att minska märkeshysterin och att förstärka skolan som en plats för lärande, inte för uppvisning av statusprylar. Om alla har likadana tröjor, jackor eller vad nu kan vara blir det svårare att mobba någon på grund av klädseln (Rylander, 2005).

Forskarna Angelöw och Jonsson (2000) framhåller hur avvikande beteende och utfrysning kan beskrivas, vissa avvikande former är t.ex. kläder. Angelöw och Jonsson (2000) anser att modet kan ha börjat hos den arbetsfria klassen, den grupp i samhället som har pengar. Klassen ses som att den skulle ha högre status och är en förebild för de lägre klasserna, på så sätt försöker de lägre klasserna att efterskapa deras klädsel. Angelöw och Jonsson (2000) menar att mycket av det sociala livets målsättning för människor är att behålla sin självkänsla och framstå som värdefulla samhällsmedlemmar med hög status inför andra människor. Guggenbühl (2000) beskriver hur ungdomarnas beteende kommer till uttryck i den gemensamma klädseln. För att hålla sig kvar i gruppen måste ungdomarna ha de "rätta" kläderna. Ytterligare en kristendemokrat, partiledaren Göran Hägglund vill att det införs skoluniform i svenska skolan. Hägglund anser att skoluniformer kan vara ett bidrag till att minska mobbning och att det istället läggs mer energi på skolarbetet än märkeshysterin. Skoluniformen skulle också minska sexualiseringen av både små kvinnokroppar och små manskroppar (Althoff, 2005). Kläderna har i allt större utsträckning blivit en av de koder som stämplar ut vissa som annorlunda. Hägglund (kd) menar att vid en gemensam klädkod skulle skolan få bort uppdelningen "vi och dem" istället skulle det bildas en ökad känsla av samhörighet i skolan (Hägglund, 2005). Hägglunds (kd) förslag till ett införande av skoluniform möttes med stor skepticism av ordföranden av Lärarnas Riksförbund, Metta Fjelkner (LR), fann förslaget orimligt och ogenomtänkt vid politikerveckan i Visby sommaren 2005 (Sigvardsson, 2005). Även moderaten Carl-Axel Roslund (2005) vill i ett förslag till

riksdagsbeslut införa skoluniformer i svenska skolan. Roslund upplever att mobbning ofta har sitt ursprung just utifrån skolklädseln.

Allmänna åsikter om skoluniformens påverkan

Eva Wikberg, rektor på Maria Elementar som är en fristående skola på Södermalm i Stockholm är positiv till ett införande av skoluniform. Hon anser att ingen kommer i dyrare kläder än andra och inga blir utfrysta för att de inte har råd att köpa dyrare kläder. En av anledningarna som uppmärksammade Wikberg var att hon ansåg att eleverna hade utmanande eller utstuderad klädsel, piercing och dyra modekläder. Känsorna i frågan om elever och föräldrar var blandade, det eleverna ansåg som mest upprörande var att beslutet var taget över huvudet på föräldrar och elever. Skolan fortsätter att diskutera om ett eventuellt införande av skoluniform men det är inte aktuellt inom den närmaste framtiden, säger rektor Eva Wikberg (DN, 2005). Journalisten Catarina Rolfsson – Jansson (1999), mor till två flickor och bosatt i Singapore är för skoluniform. Hon anser att barnen är hårt styrda av trender och grupstryck. Har barnen fel kläder på sig kan det innebära ensamhet och utanförskap och eventuellt mobbning. Hon upplever att barn behandlas efter vad för kläder de använder och tror inte på argumentet att uniform tar ifrån barnen friheten att välja kläder. Rolfsson menar att barnen har som det är nu ingen valfrihet när det gäller kläder, de är hårt styrda av trender och grupstryck. I skolan som en av Rolfssons döttrar går i betonas känslan för gemenskap och det faktum att alla barn är likadant klädda underlättar själva identitetsskapandet. Hon har upplevt att om eleverna har en stark känsla och stolthet för sin skola och inte ser ett behov att uttrycka sig som en separat enhet minskas även vandalism och våld. Rolfsson menar skolmiljön kan bli bättre för våra barn genom att införa skoluniform i Sverige, givetvis löser det inte alla problem så som mobbning.

En skola i England införde skoluniform och enligt skolledningen var problem med våld och mobbning orsaken till införandet av skoluniform. Skolan uppmärksammade att elever från andra skolor kom till deras skola och startade bråk med de andra eleverna. Uniformen är även ett sätt för att hjälpa lärare och rastvakter att urskilja elever som kommer utifrån. Rektorn hoppas också att få bukt med mobbningen av den enkla anledningen att med en obligatorisk skoluniform kan ingen bli retad för avsaknaden av de senaste modeplaggen (Nandorf, 2004).

Ytterligare ett av de stora argumenten för att införa skoluniform är att skolan skulle bli säkrare är att uniformerna skulle minska våldet och vissa anledningar för konflikter. Det skulle även

förhindra elever utifrån att komma in på skolan. Föräldrarnas ekonomi skulle också påverkas eftersom föräldrarna inte skulle behöva spendera så mycket pengar på de senaste modekläderna. Vad som talar emot ett införande av skoluniform är att det hindrar eleven att uttrycka sig. Det är heller inte säkert att skoluniformen förändrar de sociala klasskillnaderna då eleverna använder sig utav andra statusprylar såsom smycken, ryggsäckar och cyklar (Isaacson, 1998). Ser man på vad de amerikanska administrationerna tror så skulle uniformen minska disciplinära problem, öka närvaron, öka, öka självförtroendet, öka skolprestationen och öka skolklimatet (Lumsden, 2001).

2.1 Problemformulering

Litteraturgenomgångens olika aspekter har lett fram till följande två problemformuleringar. På vilket sätt skulle skoluniform kunna vara till fördel för att minska mobbningen i skolan. Vilka faktorer bidrar till att mobbning förekommer bland elever.

3. Metod

Val av undersökningsmetod

Undersökningsmetoden är kvalitativ. Valet av en kvalitativ metod grundades på att få en bra beskrivning av sammanhanget, som då ger möjlighet till djupare kunskap av undersökningsgruppens uppfattningar (Denscombe, 2000). Enligt Kvale (1997) är den kvalitativa intervjun en kraftfull metod. Metoden fångar erfarenheter och innerböjder ur undersökningspersonernas vardagsvärld. Kvale beskriver även hur intervjun låter respondenterna förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord. Vi valde en semistrukturerad intervju där vi lät respondenten utveckla sina åsikter. Under en semistrukturerad intervju är intervjuaren flexibel när det gäller ordningsföljd samt att låta respondenterna utveckla sina idéer kring svaret på frågan. ”Svaren är öppna och betoningen ligger på den intervjuade som utvecklar sina sypunkter” (Denscombe, 2000: 135).

Val av undersökningsgrupp

Valet av undersökningsgrupp gjordes slumpmässigt bland lärare under vår pågående verksamhetsförlagda utbildning veckorna 41-46 under 2005.

Genom att välja undersökningspersoner med hjälp av en slumpvals metod tenderar icke avgörande faktorer att upphäva sig själva. Principen är att man slumpmässigt väljer en tillräckligt stor grupp så att en eventuell inverkan på resultaten från faktorer som inkomst eller vikt inte kommer att få någon effekt alls, eftersom urvalets slumpmässiga natur garanterar att alla enskilda effekter upphäver varandra i resultatet för hela undersökningsgruppen (Denscombe, 2000: 57).

Undersökningsgruppen bestod av nio kvinnor och en man, åldern på gruppen var från 23 – 55år. Intervjupersonerna bedriver undervisning med elever i årskurs 1-4. Intervjuerna genomfördes på tre mellanstora skolor i södra Sverige. Nedan följer en kort presentation av lärarna.

Lärare A: Kvinna som har arbetat som lärare i omkring ett år. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs två.

Lärare B: Kvinna som har arbetat som lärare i 22 år. Är utbildad lågstadielärare. Är verksam i årskurs tre.

Lärare C: kvinna som har arbetat som lärare i 23 år. Är utbildad lågstadielärare och undervisar i årskurs tre.

Lärare D: Kvinna som har arbetat som lärare i 15 år. Är utbildad lågstadielärare och undervisar i årskurs tre.

Lärare E: Kvinna som har arbetat som lärare i totalt tre år. Är utbildad idrottslärare men är verksam i årskurs två.

Lärare F: Kvinna som har arbetat som lärare i tio år. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs tre.

Lärare G: Kvinna som har arbetat i två år som lärare. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs ett.

Lärare H: Man som har arbetat i fem år som lärare. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs fyra.

Lärare I: Kvinna som har arbetat i fyra år som lärare. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs tre.

Lärare J: Kvinna som har arbetat som lärare i tolv år. Är utbildad 1-7 lärare i svenska och samhällskunskap. Är verksam i årskurs tre.

Genomförande

Vi uppsökte tio lärare för en frivillig intervju. Muntlig kontakt togs med samtliga intervjupersoner som slumpmässigt valdes ut. Respondenterna informerades om deras anonymitet, rätten om att avstå från att svara och avbryta intervjun när respondenten önskade enligt de etiska riktlinjer Kvale (1997) nämner. Vi följde även de övriga två etiska riktlinjerna som är konfidentialiteten och konsekvenserna enligt Kvales beskrivning. Anders Lowén genomförde fem intervjuer och Monika Jovanovska genomförde fem intervjuer. Vid intervjutillfällena användes en diktafon för att dokumentationen skulle bli korrekt. ”Fördelen med denna typ av registrering är givetvis att intervjupersonernas svar registreras exakt” (Patel, & Davidsson, 1994:83). Även Denscombe (2000) benämner ett antal fördelar med intervjuer. Fördelarna nämner vi i punktform nedan.

- *Informationens djup.* Intervjuerna är särskilt lämpade för att producera djupgående och detaljerade data. Ämnen kan utforskas, frågor följs upp och undersökningslinjer följas under en relativt lång period.
- *Insikter.* Forskaren får antagligen värdefulla insikter som grundar sig på djupgående informationer som samlas in och på ”nyckelpersonernas” kunskaper.

- *Utrustning.* Intervjuer kräver bara en enkel utrustning och bygger på den konversationsfärdighet forskaren redan har.
- *Informanternas prioriteringar.* Intervjuer är bra metod för att producera data som baseras på informanternas prioriteringar, åsikter och idéer. Informanterna har möjlighet att utveckla sina idéer, förklara sina synpunkter och vad de anser vara *de* centrala faktorerna.
- *Flexibilitet.* Intervjuer är antagligen den mest flexibla metoden för insamling av data. Justeringar av undersökningsinriktningen kan göras under själva intervjun. Intervjuer möjliggör en undersökningsinriktning som utvecklas och förändras under arbetets gång.
- *Validitet.* Direktkontakt under intervjun innebär att data kan kontrolleras beträffande riktighet och relevans under tiden som de samlas in.
- *Hög svarsfrekvens.* Intervjuer är vanligtvis avtalade på förhand och inbokade vid en lämplig tidpunkt och på en lämplig plats. Detta garanterar en relativt hög svarsfrekvens.
- *Terapeutisk.* Intervjuer kan vara en givande erfarenhet för informanten. Vid en jämförelse med frågeformulär, observationer och experiment finns det ett mer personligt inslag i metoden. Människor tenderar att finna nöje i den ganska sällsynta möjligheten att kunna prata utförligt om sina idéer med en person vars syfte är att lyssna och notera utan att vara kritisk. (Denscombe, 2000:161)

Bearbetning

Vi skrev hälften av intervjuerna vardera i datorn för att sedan skriva ut dem och analysera. Vi började med att läsa igenom samtliga svar ifrån våra intervjuer. Svaren placerades sedan i olika kategorier för att på så vis hitta likheter och olikheter i respondenternas svar. Kategorierna markerades med olika tecken för att det på vis blev lättare att se vilken kategori svaret var i. Efter kategoriseringen av svaren studerade vi intervjusvaren och försökte hitta ett eller flera citat som vi fann lämpligt för att spegla hur intervjupersonerna svarade samt namnge de olika kategorierna. Vi försökte med andra ord hitta ett eller flera kärncitat som väl illustrerar kategorin (Patel, & Davidsson, 1994).

4. Resultat och analys

Resultatet bygger på vår tolkning av respondenternas svar från intervjuerna. Vi har valt att skriva rubriker som är kopplade till de svar vi fick från våra intervjufrågor. Genom resultaten påvisas respondenternas åsikter om vilka olika effekter en skoluniform skulle få för mobbningen vid ett obligatoriskt införande. Varje rubrik följs med en tolkning av respondenternas uppfattningar utifrån de frågeställningar vi gav vid intervjutillfället. Därefter följer ett citat hämtat ifrån respondenterna. Varje avsnitt avslutas med en sammanfattning som är kopplad till varje avsnitts rubrik.

Föräldrarnas påverkan

Under intervjun ställdes frågan om respondenterna lagt märke till något klädmode på skolan och hur det ser ut i så fall.

Å ena sidan tolkar vi respondenternas svar som att det inte är eleverna själva som styr över vad de har på sig, utan det bestämmer deras föräldrar. Att det är föräldrarna som bestämmer beror till stor del på barnens ålder, eleverna går i åk 1-4. Eleverna har oftast ingen egen inkomst och därmed ingen möjlighet att själva köpa sina kläder. I följande citat beskriver respondenten att föräldrarna vill föra över sin egen klädstil på sina barn. Föräldrarna vill troligtvis inte att barnen ska avvika genom att se annorlunda ut klädmässigt. Vid ett avvikande utseende kan det finnas en risk för att eleven blir utsatt för mobbning, något som stämmer överens med Olweus (1991) teorier.

Det är mest föräldrarna som styr, det är mest föräldrarna som är medvetna och de vill att barnen ska se likadana ut. De köper lite av sin egen stil till sist så smittar det så att barnen själva registrerar och tittar på dem andra (Lärare C).

Å andra sidan beskriver respondenterna att de inte lagt märke till något klädmode bland elever. Orsaken till att respondenterna inte lagt märke till något klädmode kan bero på barnens ålder.

Nej det tycker jag inte. Inte bland de här små barnen, det tycker jag inte att det är något speciellt så (Lärare B).

Sammanfattningsvis kan vi tolka att ett flertal av intervjupersonerna anser att det finns ett uttalat klädmode bland eleverna. Vi tolkar det som att i en del fall förekommer det att

föräldrar styr vad deras barn ska ha för kläder på sig. Anledningen till föräldrarnas kontroll av barnens kläder kan bero på att föräldrarna är oroliga för att barnen inte blir accepterade av sina kamrater och därmed föreligger en ökad risk för mobbning.

Flickor är mer modemedvetna än pojkar

Respondenterna fick frågan om det fanns något som var speciellt med flickor och pojkars klädsel, det vill säga om det fanns någon speciell trend hos eleverna. Vi ställde även frågan om respondenterna upplevt om eleverna jämför sin klädsel med sina kamrater.

Vi tolkar intervjumaterialet som att respondenterna uppmärksammat flickornas klädsel och accessoarer mer än pojkarnas. Anledningen till att respondenterna uppmärksammat flickorna mer än pojkarna tolkar vi som att flickorna kan variera sin klädsel mer än vad pojkarna kan. Respondenterna upplever inte någon tävlan med att följa de "senaste" trenderna med pojkar inblandade. Däremot anser de att det förekommer mellan flickorna. En respondent säger, "I så fall flicka - flicka, att de jämför lite vad dem andra har på sig" (Lärare J). Eriksson (2002) nämner vikten för flickor att ha tillgång till det senaste skvallret. Detta menar vi kan kopplas till att ha tillgång till de senaste kläderna, det kan ge makt i kamratkretsarna. Det kan även vara som så att flickor mognar tidigare än pojkar och därav bryr sig flickor mer om sig själva och andras tyckande.

Pojkarna har jag inte märkt något utan det är mest flickorna det rör sig om (Lärare I).

Vi kunde genom materialet se ett samband mellan valet av kläder hos flickorna och hur popstjärnorna på tv klär sig. Flickorna har kändisar som förebilder och försöker efterlikna dem. Torsson (1983) menar att modeskaparna riktar sin reklam mot kvinnan, detta kan vara en av anledningen till att flickor är mer modemedvetna än pojkar.

Hos flickorna ska det vara tunna linnen och dem är otroligt medvetna och pratade med varandra om det och klädde sig inte alls efter väderlek, utan bara efter den här popstjärnan på tv (Lärare F).

Sammanfattningsvis tolkar vi intervjusvaren som att flicka - flicka är vanligt förekommande vid tävlan och jämförande av kläder. Respondenterna menar att flickor lägger tydligare märke till flickors klädesvanor än vad pojkar gör. Detta kan ha med ålders - och mognadsaspekten

att göra. Det framkom även att popstjärnor och idoler påverkar flickornas val av klädsel enligt respondenterna.

Skoluniformens påverkan

Respondenterna fick intervjufrågan om de trodde att ett införande av obligatorisk skoluniform skulle påverka mobbningen bland eleverna. Skoluniformen som vi har föreslagit består i så fall av t-shirt, tröja och ett par jeans. Ytterligare en intervjufråga var om respondenterna kunde tänka sig ett införande av obligatorisk skoluniform och i så fall varför eller varför inte. Vi har delat in svaren vi fick från respondenterna i fyra olika kategorier.

Vi fann att respondenterna inte trodde att mobbningen skulle minska på grund av ett införande av obligatorisk skoluniform. Respondenterna trodde inte heller att det behöver vara kläderna som eleverna blir mobbade för. Eleverna hittar andra anledningar att trakassera varandra för. Vi drog paralleller till Olweus (1973) tankar om att mobbning kan förekomma på grund av andra orsaker än individens klädsel. Individen kan vara överviktig, ha "fel" accessoarer eller ha ett ovanligt utseende.

Kanske skulle det påverka mobbningen. Fast jag tror nog att barnen alltid kommer att hitta en anledning till mobbning (Lärare G).

En annan respondent anser att mobbningen inte utgår ifrån klädseln.

Jag tror inte att det hade minskat själva mobbningen. Jag tror inte att det har den stora betydelsen att det är just kläderna som man blir mobbad för (Lärare D).

Vi kunde även se att respondenterna såg fördelarna med en skoluniform för föräldrarna. Respondenterna ansåg att ett införande av obligatorisk skoluniform hade underlättat de eventuella konflikterna som kan förekommer på morgnarna innan skolan mellan föräldrar och barn.

För att föräldrar hade blivit mycket gladare, för jag ser hur mycket barnen sliter på sina kläder. Jag tror att om man haft skoluniform hade man sluppit många utav de här konflikterna på morgonen om man ska ha byxor eller kjol. Utan då vet barnen vad de ska ha på sig (Lärare I).

Respondenter var positiva till ett införande av skoluniform av ekonomiska skäl. Respondenterna ansåg att märkeshysterin då skulle försvinna och att eleverna inte får samma chans att utmärka sig genom sina dyra kläder. Respondenterna beskriver hur många familjer inte har råd att köpa så fina kläder som de kanske skulle vilja. Det som säger emot respondenternas åsikter kring att ingen elev kommer att kunna utmärka sig med sina kläder är att eleverna kan ha andra ting såsom ryggsäckar, klockor, skor m.m. Vi ser koppling till vad Isaacson (1998) anser om att skoluniformen inte förändrar de sociala klasskillnaderna.

Ja till viss del det finns ju dem som inte har råd att köpa så fina kläder så för dem hade det kanske underlättat (Lärare A).

Slutligen benämnde respondenterna skoluniformen som ett negativt inslag för eleverna. Respondenterna ansåg att en del elevernas personlighet då skulle försvinna. Respondenterna menar att eleverna uttrycker sig genom sin klädsel. Införs skoluniform försvinner möjligheten till att uttrycka sig genom sin klädsel.

En del av elevernas personlighet ligger i kläderna och det vill ju inte jag missa (Lärare H).

Sammanfattningsvis fann vi både positiva och negativa åsikter kring ett införande av obligatorisk skoluniform. Respondenter i intervjumaterialet som är positivt inställda till ett införande av skoluniform angav orsaker så som att det hade underlättat för föräldrarna, samhörigheten hade ökat och ekonomiska skäl. Vi tolkar några av respondenternas svar som att de var negativt inställda till ett införande av skoluniform. De gav anledningar så som att mobbningen inte försvinner och att personligheten hade påverkats på grund av att eleven inte kan uttrycka sig genom sin klädsel.

Individualitet och skoluniform

Vi ställde frågan om respondenterna skulle tycka att det kunde bli svårare att se varje elev som en enskild individ, då eleverna inte kan uttrycka sig genom sin klädsel vid ett införande av en obligatorisk skoluniform. Respondenterna fick även svara på om de tror att elevernas identitet skulle påverkas. Vi kategoriserar intervju svaren utifrån om de svarat ja eller nej på respektive intervjufråga.

Respondenterna som är för skoluniform i relation till elevernas identitet, fann vi att elevernas identitet inte påverkas. Respondenterna anser att det finns andra ting som eleven kan identifiera sig med. Ett återkommande inslag i svaret är föräldrarnas påverkan. Respondenterna menar att det är föräldrarna som klär barnen och på så vis lyser snarare föräldrarnas identitet igenom hos barnen än barnets egen identitet. Vi kopplar tillbaka till Rolfsdotters (1999) argument för att elevernas identitet inte minskar utan däremot förstärks, är att vid likformig klädsel ökar gemenskapen och identitetsskapandet underlättas då alla är likadant klädda.

Nej jag tror inte det. Det finns så mycket annat som visar vilka de är... För små är det oftast vuxna som klär barnen och då är det mer föräldrarnas identitet som man ser i klädseln. Men jag tror inte att den döljs av en likartad klädsel (Lärare J).

Respondenterna som är emot skoluniform i relation till elevernas identitet finner vi ett återkommande svar från tidigare intervjufrågor. Respondenterna anser att elevernas identitet kommer att påverkas vid ett införande av skoluniform. Respondenterna menar i likhet med Torssons (1983) teorier. Torsson menar att vi uttrycker oss genom vår klädsel, genom vår klädsel uttrycker vi våra värderingar i samhället. Teorin stämmer överens med respondenterna svar.

Ja för att man visar lite vem man är genom sina kläder, vilken musik man gillar och så (Lärare H).

Respondenterna som är emot skoluniform ser intervjupersonerna svårigheter i att se varje elev som en enskild individ. Eleverna kan inte uttrycka sig genom sin klädsel vid ett införande av en obligatorisk skoluniform. En respondent blev påverkad när klassen var i simhallen. Hon fick svårare att se varje elev som en enskild individ då de hade baddräkt på sig. Vi tolkar det som att hon drog en parallell mellan skoluniform och baddräkt. Respondenterna anser att lite av elevernas personlighet sitter i deras klädsel. Genom sin klädsel uttrycker eleverna sig.

Ja på sätt vis. Jag kan bara ta ett exempel man lär ju ser efter barnet..man ser ju hur barnet är. Med kläder och så. Man lär ju sig. Jag kan bara ta ett sånt exempel som i simhallen när barnen i simskolan bytte baddräkt till exempel. Då var det ju...för då alltså man tar varje barn efter vad de har på sig. Lite så här. Alla hade blivit alla på något vis lika på något vis (Lärare E).

Vi fann att respondenterna som är för skoluniform i relation till att det inte skulle uppstå något problem för respondenterna att se varje elev som en enskild individ. Respondenterna kopplar inte ihop kläderna med elevernas personlighet. Respondenterna menar istället att det skulle vara en fördel att införa skoluniform. Respondenterna anser att de tvingats se elevernas rätta identitet på ett annat sätt. Respondenten menar att det inte går att koppla ihop personligheten med kläderna längre utan istället med hur eleverna är och beter sig.

Nej absolut inte. Kläderna är inte personligheten (Lärare B).

Sammanfattningsvis har vår analys av identitetspåverkan hos eleverna och problematiken av att se varje elev som en enskild individ visat att respondenterna är oeniga om skoluniformens påverkan inom det nämnda området. Respondenterna som är emot skoluniform menar att vissa av eleverna identifierar sig genom sin klädsel, de visar vem de är genom sina kläder. I analysen bland de respondenter som är för skoluniform framkommer det även att det finns mycket annat än klädseln som visar vem man är.

Mobbningens uttryckssätt

Olweus (1999) och Maltén (1998) nämner att mobbning är något som sker vid upprepade tillfällen med negativa handlingar. Teorierna stämmer överens med respondenternas benämning av vad mobbning är. Respondenterna beskriver även att mobbningen kan uttrycka sig som fysisk mobbning med slag eller och med psykisk mobbning då individen blir utsatt för verbalt trakasserier. Eriksson (2002) benämner fysisk respektive psykisk mobbning som direkt respektive indirekt mobbning.

Det är när en eller flera personer utsätts för kränkande behandling vid upprepade tillfällen (Lärare F).

Vi kunde genom materialet se att de respondenter som upplevt mobbning enbart har uppmärksammat den psykiska mobbningen. Respondenterna har nämnt exempel så som att elever inte får vara med och leka med de övriga barnen samt att elaka saker sägs. Respondenterna upplever att de mobbningsfall de har uppmärksammat har varit fall där det har funnits ledare som är populära och de har haft makten. I motsats till den som blivit mobbad som inte passar in i mönstret. Eleven har med andra ord ett avvikande beteende eller utseende.

Jag upplever att elever som har lätt för att leka är väldigt populära och därigenom sin fantasi och kreativitet så har de också makt och att de andra barnen ser upp till dem gör att de får ännu högre status i klassen. Barn som inte har lika lätt för att ta för sig inte tar den här naturliga kontakten utan är lite mer tillbakadragna och tysta så upplever jag det. Klyftan blir väldigt stor mellan dessa två sorters elever. De elever som inte har den stora makten får oftast de rollerna i leken husdjur eller lite andra ej betydelsefulla roller (Lärare I).

Respondenterna fick frågan om de kan beskriva vilka egenskaper ett barn har som blir ett mobboffer. Respondenterna menar att den som blir mobbad avviker på något sätt. Respondenterna beskriver det som om någon faller ur den givna ramen av vad som är normalt och blir därför mobbad. Kännetecknen på mobboffret är i likhet med de teorier som framkommit i litteraturgenomgången. Teorierna kring vem som blir utsatt är oftast att individen avviker på något sätt. Respondenterna nämner däremot inget om hemförhållandets påverkan eller hur individen upplever sig själv. Om individen har ett bra eller dåligt självförtroende.

Oftast den som är avvikande på något sätt, behöver inte vara klädsel eller utseende utan det kan vara deras sätt det kan också vara någon som är populär som man själv blir rädd för om man är mobbare som man ser till att trycka ut (Lärare E).

Å andra sidan menar respondenterna att de inte ser någon speciell anledning till att eleven blir mobbad. Respondenterna säger att det kan vara vem som helst och bero på vad som helst.

Kan inte se någon speciell typ. Kanske den som är tystast och inte riktigt vågar säga så mycket som alla andra (Lärare G).

Under intervjun ställdes frågan om respondenterna kan beskriva vad som kännetecknar en mobbare. Respondenterna beskriver mobbaren som en elev med dåligt självförtroende. Respondenterna anser även att mobbaren har ett behov av att hävda sig. Det dåliga självförtroendet och behovet att hävda sig stämmer överens med Olssons (1998) teorier om mobbarens kännetecken.

Ofta en elev med dåligt självförtroende (Lärare A).

Vi kunde även se respondenter som beskrev mobbaren som en elev som inte har ett dåligt självförtroende. Respondenterna tror att det är en stark elev som mobbar, en ledare. Respondenterna fann ytterligare en orsak till att bli en mobbare, det även kan bero på hemförhållanden. Respondenterna beskrev självförtroendet som starkt något även Olweus (1991) beskriver som en egenskap hos mobbaren. Olweus beskriver mobbaren som mindre rädd och med positiva värderingar av sig själv. Både Eriksson (2002) och Olsson (1998) berör hemförhållandena som orsaker till att mobba. Teorier som vi även kopplar till vad respondenterna svarat.

De som blir mobbare är de som uppmärksammar de här som faller utanför ramen och tycker att det är viktigt själv att vara en del av ramen, de som faller utanför är liksom inte värda att få vara med riktigt. Jag tror inte på att det är barn med dåligt självförtroende som blir mobbare (Lärare C).

Sammanfattningsvis är respondenterna överens om att mobbning är något som förekommer vid upprepade tillfällen. Respondenterna beskriver mobbningen som att den kan vara både verbal och fysisk. En respondent beskriver mobbningen som att det är när man vid upprepade tillfällen utsätter samma barn för kränkande behandling. Det kan vara blickar och att gå till handling. Vi tolkar att resultatet av intervjuerna visar på att om man blir mobbad behöver det inte nödvändigtvis bero på klädsel eller något avvikande beteende. För att inte bli mobbare krävs bland annat goda hemförhållanden.

Mobbningsförebyggande åtgärder

Vi ställde frågan till respondenterna om hur vanligt förekommande mobbning är på deras arbetsplats. Respondenterna säger att de har upplevt en del mobbningsfall. De nämner bland annat att det kan vara att eleverna bråkar och puttas eller att de säger elaka kommentarer till varandra. De respondenter som inte upptäckt något mobbningsfall tror att det finns i det dolda. Vi ser i intervjumaterialet att det är vanligt med mobbning i skolan.

Det förekommer men vi försöker att vara uppmärksamma på den (Lärare B).

En av orsakerna till att respondenterna upplever att det är vanligt med mobbning bland eleverna tolkar vi som att den uppmärksammas mer idag än förr. Detta beror på en större kunskap bland personalen om vad mobbning innebär. Respondenterna arbetar även på olika sätt att förebygga mobbning bland eleverna. Samtliga respondenter pratar mycket med

eleverna om mobbning i förebyggande syfte. Respondenterna jobbar med eleverna så att de ska känna sig trygga genom att de bland annat använder sig av olika värderingsövningar. Respondenterna har även en mobbningsplan och mobbningsgrupper som arbetar för att förhindra mobbningen. Vi ser tydligt i intervjumaterialet att personalen jobbar aktivt för att motverka mobbning, då samtliga arbetar med att förebygga mobbning. Respondenterna använder sig utav en mängd olika metoder för att förhindra mobbning. Vi tolkar att genomgående för samtliga respondenter är samtalet viktig del för att förebygga mobbning.

Vi försöker att skapa ett förtroende med våra elever [...] Jobbar mycket med att få eleverna att känna sig trygga. Att det alltid finns vuxna i närheten på raster mm (Lärare D).

Respondenterna vill jobba aktivt med mobbningsförebyggande aktiviteter där barnen lär sig lösa olika konflikter. Aktiviteter som kamratstödjare, kompisvakt och fadderskap är olika aktiviteter som respondenterna kan tänka sig att jobba vidare med. Respondenterna tror på att stärka elevernas självförtroende och acceptansen för varandras olikheter. Respondenterna har olika förslag på hur de skulle arbeta för att förhindra mobbning. Tyvärr framkom det även hinder för att förebyggande mobbningsåtgärder, såsom tid och pengar vilka är ett hinder för att kunna arbeta mer än vad lärarna redan gör. Vi ser tydligt i svaren att alla respondenter är positivt inställda till att motverka mobbning genom olika idéer. Respondenterna ger flera förslag till att förhindra mobbning och respondenterna är även villiga att införa fler metoder för att förhindra mobbning. Den positiva inställningen som respondenterna har för att motverka mobbning är viktig. Vi kopplar till Olweus (1991) som menar att lärarnas inställning, rutiner och beteende är avgörande för att förebygga mobbning.

Jag tror på att om man kan stärka deras självförtroende och att man pratar mycket om att man är olika, att man accepterar varandra för den man är att man inte döljer detta som ledare som är olika. Eleverna får vara duktigare i svenska och någon annan är duktigare på att springa 60meter att man lyfter fram alla öppen dialog (Lärare F).

Sammanfattningsvis såg vi att mobbning förekommer bland eleverna på respondenternas arbetsplats men att respondenterna tillsammans med eleverna arbetar för att motverka mobbningen, vilket vi ser som mycket positivt.

5. Diskussion

Inledningsvis under denna rubrik lyfter vi fram det som vi anser var det mest intressanta i vårt intervjumaterial och där vi menar att tyngden ligger i vår uppsats. Vi kommer att diskutera intervjumaterialet utifrån de frågeställningarna vi använt i empiridelen och kopplar detta till vår litteraturstudie.

Tankarna kring obligatorisk skoluniform är i stort sätt samma nu som för ca 130 år sedan. Redan på slutet av 1800-talet var en av anledningarna till att införa obligatorisk skoluniform att samhörigheten skulle öka (Rabe, 2003). I vårt resultat framkom det att även idag finns det åsikter om att samhörigheten skulle öka och ingen elev skulle känna sig utanför. Även Göran Hägglund (kd) tror att samhörigheten skulle öka bland eleverna. Han anser att skolan får bort lite av uppdelningen ”vi och dem” och istället skulle det bildas en ökad känsla av samhörighet i skolan (Hägglund, 2005). Frågan vi kan ställa oss är om samhörigheten sitter i kläderna bland eleverna, krävs det en skoluniform för att öka samhörighet på en skola? Vi menar att istället för att införa en skoluniform för att öka samhörigheten bör skolans personal och elever istället hitta andra metoder för att skapa samhörighet på skolan. Däremot spekulerar vi om att samhörigheten skulle öka till en början, men eleverna hade troligtvis grupperat sig efter deras åsikter och intresse efter en tid. En annan bidragande effekt som skoluniform hade medfört enligt respondenterna är att den ekonomiska situationen för elevens familj hade förbättrats. Även Isaacsson (1998) instämmer med att den ekonomiska situationen hade förbättrats. Dessa åsikter fanns även under slutet av 1800-talet. Det talades om att skoluniform skulle medföra kamratskap mellan fattiga och rika elever (Rabe, 2003). Återigen bedömer vi det som att skoluniformen ska inte vara något som införs för att slippa klasskillnader som samhället har skapat. Vi menar att det är skolans uppgift att lyfta allas lika värde.

Ytterligare en påföljd vid ett införande av skoluniform, som av förklariga skäl inte diskuterades under slutet av 1800-talet, är skoluniformens påverkan i termer av mobbning. I vår undersökning var det ett flertal respondenter som skulle kunna tänka sig att införa obligatorisk skoluniform. I resultatet framgick det att ingen elev hade blivit avvikande på grund av sin klädsel vilket hade inneburit att mobbningen minskat. Visserligen kan mobbningen påverkas och eventuellt minska men vi menar att eleverna ändå hittar andra skäl till att trakassera varandra. Eleverna har andra statusprylar än kläder så som, klockor, väskor,

smycken och liknande accessoarer. Detta styrks av Isaacsson (1998) som beskriver att de sociala skillnaderna inte suddats ut på grund av elevernas andra statusprylar.

Vem är det då som blir mobbare och vad kännetecknar den mobbade? I resultatet framkom det tydliga orsaker till att mobbning förekommer bland elever, dessa orsaker var avvikande beteende eller utseende. Respondenterna nämnde även orsaker som elevernas självförtroende som påverkades om man blev mobbad eller mobbare. Olweus (1991) beskriver den mobbade som en person med dåligt självförtroende, detta kan bland annat bero på att personen känner sig misslyckad. Vi menar att den negativa påverkan av elevens självförtroende och känsla av att känna sig misslyckad är något som utvecklas under tiden som individen blir utsatt för mobbning. Vårt argument stöds av Olssons (1998) teorier, han nämner hur individen får ett dåligt självförtroende och en negativ självkänsla på grund av trakasserier som individen blir utsatt för. Några av respondenterna anser att anledningar till att elever blir mobbade är på grund av att de avviker från den givna ramen. Vi ställer oss frågan vad som är en given ram för eleverna? Är det när någon sticker ut och inte passar in och inte följer skolans normer? Vi bedömer att den givna ramen som respondenterna nämner är en ram som är olika tillåtande beroende på var geografiskt eleven går i skola. Olika skolor är mer öppna än andra för olikheter, avvikande klädsel och beteenden.

I resultatet framkom det att respondenterna hade delade åsikter gällande mobbarens självförtroende. Hälften av respondenterna ansåg att mobbaren har ett bra självförtroende något som stämmer överens med Olweus (1991) teorier. Respondenterna nämner även att mobbaren är en ledare. De övriga respondenterna nämner att mobbaren är en person med dåligt självförtroende. En av respondenterna nämner att det dåliga självförtroendet beror på elevens dåliga uppväxtförhållanden. Detta påstående stämmer överens med Olsson (1998) som också nämner att hemförhållandets påverkan som i sin tur skapar ett dåligt självförtroende hos mobbaren. Vi upplever mobbaren som en person med ett dåligt självförtroende. Detta dåliga självförtroende kan ha skapats från elevens hemförhållande. Eleven får inte den uppmärksamhet som eleven borde få. Uppmärksamheten försöker eleven få i skolan eller bland kamrater. Får eleven inte den uppmärksamheten kan det resultera i att eleven utagerar sin ilska och aggression på någon annan. Detta går att liknas med Olweus (1991) teorier med att mobbning kan liknas med en förskjuten aggressivitet. En elev som nästan aldrig får respons och blir uppmärksammas för bra saker som eleven utför gör istället negativa saker, då blir åtminstone eleven uppmärksammas.

De respondenter som är negativa till ett införande av skoluniform nämnde orsaker som att personligheten skulle påverkas och att mobbningen inte försvinner. Enligt Heinemann (1987) är det mycket svårt för en individ att sätta på sig en likformig klädsel om individen har identifieringssvårigheter. En av respondenterna säger att eleven visar vem han/hon är och vad eleven står för genom sin klädsel. Detta påstående styrks av Torsson (1983) som beskriver hur våra kläder talar om för vår omgivning vad vi står för och våra värderingar. En respondent ser snarare en möjlighet med att identiteten påverkas på ett positivt sätt. Eleven blir bättre på att uttrycka sig. Vi menar att i vår undersökningsgrupp bland lärare till elever i åk 1-4 skulle elevernas identitet inte påverkas. Detta på grund av att i dessa åldrar 7-10 år är det föräldrarna som till stor del som bestämmer och köper kläder till sina barn. Däremot kan elevens identitet påverkas i åk 5 och uppåt vid ett införande av obligatorisk skoluniform anser vi. Vi menar att eleven inte identifierar sig med sina kläder i de yngre åldrarna men börjar med detta ungefär från åk 5, beroende på individens mognad. Eleverna uttrycker sig genom sin klädsel och till exempel vilken musik eleven tycker om. Skulle vi införa skoluniform kan de elever som uttrycker sig genom sin klädsel få problem med att uttrycka sig.

En annan fråga vi ställer oss utifrån resultatet är om läraren skulle få det svårare att se varje elev som en enskild individ. I intervjumaterialet kan vi utläsa att övervägande del av respondenterna inte upplever några svårigheter att se varje elev som en enskild individ. Respondenterna ser på elevens personlighet och skapar sin bild genom den och inte genom klädseln. En respondent som har svårigheter med att se varje elev som en enskild individ nämnde en mycket konkret situation. När respondenten var i simhallen fick hon problem, i vanliga fall kopplar hon samman kläderna med eleven. I simhallen hade alla elever ganska snarlika badkläder på sig något som förvirrade respondenten. Respondenten drar en parallell med skoluniform. Respondenten tror att hon skulle få svårt att se varje elev som en enskild individ då alla elever ser likadana ut. Vi bedömer att det inte skulle vara svårt att se varje elev som en enskild individ. Anledningen är att läraren skapar en egen bild av elevens personlighet och skapar inte en uppfattning om eleven utifrån klädsel.

5.1 Metoddiskussion

Studiens avsikt var att undersöka vad lärare anser om hur obligatorisk skoluniform skulle kunna påverka mobbningen bland eleverna. Vi valde en kvalitativ undersökningsmetod istället för en kvantitativ. Anledningen var att vi ville få fram ett djup och inte en bredd i

resultatet. I kvantitativ studie som exempelvis en enkät får vi inte lika beskrivande upplevelser och attityder som vi får i en intervju (Starrin & Svensson, 1994). En av nackdelarna med kvalitativa underökningar är att respondenterna lätt kan glida ifrån frågan. Vi upplevde att vi inte alltid fick ett svar som passade in på frågan. Detta kan även vara något positivt då vi fick svar som vi inte förväntade oss. Vi har uppmärksammat i efterhand att övervägande del av respondenterna va kvinnor, vilket kan ha varit av betydelse för resultatet. Det kan vara så att kvinnor uppmärksammar kläder mer än män. Under intervjun hade det varit till en fördel att vara två intervjupersoner. Vi uppmärksammade i efterhand att vi tolkade varandras intervjusvar olika.

6. Sammanfattning

Vårt syfte var att belysa hur lärare i grundskolan uppfattar skoluniformens eventuella effekter i relation till mobbning.

Tidigare forskning visar på att individen identifierar sig med sin klädsel och att individen belyser sina värderingar genom sin klädsel. Genom intervjuerna fick vi fram resultat med stor variation. Vår studie visar på att en obligatorisk skoluniform skulle kunna påverka mobbningen men även att det finns andra yttre avvikelser som fortfarande bidrar till mobbning såsom andra statusprylar. Forskning framhåller att avvikande utseende och beteende kan utsätta individen för mobbning. Vi anser att ett införande av obligatorisk skoluniform skulle påverka mobbningen men i enlighet med vad studien påvisar så finns det andra ting så som skolväska, klockor, skor med flera som gör att eleven kan bli trakasserad för.

Studien har gett oss nya tankar och funderingar kring skoluniformens påverkan i termer av mobbning. En tanke är att samhörighet och mobbningens ickeexistens inte sitter i en gemensam skoluniform, samhörighet och mobbningens ickeexistens beror på hur skolans personal arbetar. En annan tanke är undersökningsgruppen, skulle vara intressant att undersöka elever i åk 7-9 åsikter kring ett införande av obligatorisk skoluniform. Denna uppsats kan användas av lärare, rektorer och annan skolpersonal samt av politiker när skoluniformsfrågan åter blir aktuell.

7. Källförteckning

- Althoff, M. (2005). *Skoluniform*. Hämtat från http://www.barnsidan.se/cldoc/1279.htm?__style=print. Publicerat 4 juli 2005. Hämtat 13 september 2005.
- Angelöw, B. , & Jonsson, T. (2000). *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Arbetskyddsstyrelsen (1993). Hämtat från http://www.av.se/regler/afs/1993_17.pdf. Hämtat 15 december 2005.
- Björk, G. (1995). *Mobbning – ett spel om makt*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Broby-Johansen, R. (1985). *Kropp och kläder - Kläddräktens konsthistoria*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Dagens Nyheter (2005). *Lättare för kränkt elev att dra skolan inför domstol*. Hämtat från <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=145&a=414102>. Publicerat 12 maj 2005. Hämtat 9 september
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Eberstein, S. (2003). *Var lyhörd för allmänhetens syn på uniformen*. Hämtat från <http://www.polisen.se/inter/nodeid=1461&pageversion=1.html>. Publicerat 4 februari 2003. Hämtat 8 september 2005.
- Eriksson, B. (2002). *Skolan – en arena för mobbning*. Stockholm: Liber.
- Försvarsmakten (2005). *Försvarsmaktens stridsuniformer*. Hämtat från <http://www.mil.se/article.php?id=13841>. Publicerat 29 juni 2005. Hämtat 15 september 2005.
- Guggenbuhl, A. (2000). *Våldets kusliga fascination*. Stockholm: Natur & kultur.
- Heinemann, P-P. (1987). *Mobbning gruppvåld bland barn och vuxna*. Lund: Natur & kultur.
- Hägglund, G. (2005). *Nu är sommarlovet slut för de*. Hämtat från <https://www.retriever-info.com/services/archive.html>. Publicerat 24 augusti 2005. Hämtat 5 september 2005.
- Höistad, G. (2001). *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Gothia.
- Isaacson, L. (1998). Student Dress Policies. Ur: *Eric Digest*. Number 117, 1998, ss1-6.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund.

- Kybalova, L. (1968). *Den stora modeboken*. Stockholm: Bilds förlag.
- Lorenz, K. (1967). *Aggression. Dess bakgrund och natur*. Stockholm: P A Norstedts & Söners förlag.
- Lumsden, L. (2001). Uniforms and Dress-Code Policies. Ur: *Eric Digest*, Number 148, 2001, ss 1-8.
- Läraryrket. (2004). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri Information.
- Maltén, A. (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Nandorf, T. (2004). *Skoluniformen splittrar eleverna*. Hämtat från <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=148&a=329305> Publicerat 8 oktober 2004. Hämtat 6 september 2005.
- Nyberg, L. m.fl. (2002). *Mobbning måste ses i sitt sammanhang*. Hämtat från <http://skolnet.skolverket.se/publicerat/debatt/mobbning.shtml>. publicerat 15 februari 2002. hämtat 13 september 2005.
- Olsson, C. (1998). *Mobbning och våld i verkligheten*. Partille: Warne.
- Olweus, D. (1973). *Hackkycklingar och översittare - Forskning om skolmobbing*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Olweus, D. (1991). *Mobbning i skolan- vad vi vet och vad vi kan göra*. Falköping: Liber Utbildning AB
- Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdom*. Rädda barnen.
- Rabe, A. (2003). *Leker lika barn bäst?* Hämtat från <http://www.btj.se/sb/Servlet?session=1690318&service=10&brick=asokFulltex>. Publicerat 28 augusti 2003. Hämtat 5 september 2005.
- Runeberg. (2006). Nordisk familjebok. Hämtat från <http://runeberg.org/nfaf/0177.html>. publicerat 17 januari 2006. Hämtat 20 januari 2006.
- Patel, R. , & Davidsson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Rolfsson, C. (1999). *Inför skoluniform*. Hämta från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/9908/16/uniform.html>. Publicerat 16 augusti 1999. Hämtat 5 september 2005.

Rylander, P. (2005). *Dags för skoluniform*. Hämtat från <http://patricrylander.blogspot.com/2005/08/dags-fr-skoluniform.html>. Publicerat 23 augusti 2005. Hämtat 13 september 2005.

Roslund, C. (2005) *Inför skoluniform i grundskolan*. Hämtat från <http://www.carl-axel.nu/motioner.html>. Publicerat 17 september 2004. Hämtat 13 september 2005.

Sigvardsson, O. (2005). *Skolfrågorna i centrum*. Hämtat från <http://archive.corren.se/archive/2005/7/5/i8w07c8z9yqvku2.xml?category1=1097835189-26&category2=1111501492-0> Publicerat 5 juli 2005. Hämtat 13 september 2005.

Starrin, B. , & Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Sörbring, G. (2005). *Skoluniform kan bli verklighet på Maria Elmantar*. Hämtat från <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=1298&a=362730> Publicerat 6 januari. Hämtat 5 september 2005.

Torsson, K. (1983). *Kläder & Mode förr och nu*. Vällingby: Konsumentverket.

Bilaga 1

Intervjuguide

- Har du lagt märke till något klädmode på skolan?
- Hur ser det i så fall ut?
- Flickor och pojkar?
- Tävlan (mellan: pojke-pojke, flicka-flicka, pojke-flicka)?
- Har du märkt att klädmotet påverkar dina elever, följer eleverna någon speciell trend?
- Tror du att införandet av obligatorisk skoluniform skulle påverka mobbningen i skolan? (enhetlig T-shirt, pullover *tröja* och jeans)
- Tror du att ett införande av obligatorisk skoluniform skulle påverka elevernas identitet?
- Tror du att det skulle vara svårare för dig som lärare att se varje elev som en enskild individ?
- Kan du tänka dig ett införande av obligatorisk skoluniform?
- Varför?
- Varför inte?
- Vad är mobbning enligt dig?
- Hur yttrar sig mobbningen? Hur ser de olika mobbningsfallen ut?
- Hur vanligt är det enligt din uppfattning med mobbning på din skolan?
- Vem blir mobbad?
- Vem blir mobbare?
- Vad gör ni som personal för att hindra elever trakassera varandra?
- Har du ytterligare förslag till hur ni skulle kunna arbeta för att förhindra mobbning?